

РОЛЬ КОЛОРАТИВІВ У РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ДЕПРЕСИВНОГО СТАНУ ГЕРОЇВ (НА МАТЕРІАЛІ ІСПАНСЬКОЇ ПОВОЄННОЇ ПРОЗИ)

Боса В.П.

Київський університет туризму, економіки і права

Художня мова ілюструє численне використання лексем на позначення кольору. Колоративи в іспанській повоевній прозі виконують не лише номінативну функцію, але й стилістичну, оскільки надає їм нової семантичної наповненості створює емоційно-експресивний ефект, що допомагає глибше розкрити авторський задум та внутрішній стан героїв.

Ключові слова: колір, кольороназва, семантичне наповнення, концептуальна картина світу, мовна картина світу.

Постановка проблеми. Становлення колірно-знакової системи завжди протікало нерозривно з основними течіями в письмовій та художній культурі. Таким чином, надзвичайно велика роль кольору в житті кожної людини і соціуму в цілому. У побуті і професійній діяльності людини кольори та їх поєднання інтенсивно використовуються як символи, які замінюють цілі поняття, і утворюють умовні системи. Вивчення колірної семантики насамперед зумовлена зростаючим інтересом сучасної науки до когнітивних і прагматичних чинників функціонування мови, а також багатоплановістю вивчення термінів кольору як показників та інструментів культур і мов. Вивчення колірної семантики на позначення депресивного стану зумовлена тим, що вперше було комплексно (з точки зору психології, філософії, культурології, лінгвістики) досліджено кольороназви при передачі пригніченого, подавленого стану героїв. До тепер депресія розглядалася розпорошено.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі історичного розвитку колірне сприйняття кардинально змінювалося. Суспільна свідомість не могла залишити без уваги феномену кольоророзрізнаючої здатності людини. Колірне сприйняття розглядалося багатьма дослідниками в різних галузях: етнографії, психології, культурології, політології, що говорить про різний ступінь соціальної значущості різних кольорів в житті людини. Найбільш вагомий внесок у дослідження кольору і колірної семантики внесли вчені-лінгвісти. Вивчається склад кольорозначеннєвої лексики (А.П. Василевич, Р.М. Фрумкіна), семантика, стилістичні функції кольорозначення (Р.В. Алімпієва) в психолінгвістичному аспекті, семантична структура (А.А. Брагіна, І.В. Мокієнко), було проведено соціологічне експеримент (Л.В. Лаєнко). Колорозначення вивчалось на базі порівняльно-історичного аналізу (Н.Б. Бахліліна). У казахстанській лінгвістиці поняття кольору інтенсивно вивчається Ф.Н. Даулетовим, А.Т. Кайдаровим, Г.А. Кажігалієвой, Ж.К. Жаркинбековой та іншими. Аналізу художніх особливостей кольорозначень присвячені роботи Г.К. Тойшібаєвой, Г.А. Кажігалієвой. А.Т. Кайдаров аналізує етнолінгвістичні особливості кольорозначень.

Однак праця, присвячених дослідженню кольорів на матеріалі іспанської повоевній прози другої половини ХХ при передачі депресивного стану героїв ще не було. Саме цей фактор і зумовлює вибір теми цієї статті.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження поставленої тематики передбачає розв'язання таких завдань: виявити специфіку вживання колоративів при передачі депресивного стану героїв у повоевній прозі, зокрема набуття колоративами символічності та ідеологічності, здійснити семантичний аналіз кольороназв та розглянути їх класифікацію.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є спробою проаналізувати та декодувати саме семантику

кольорів при передачі депресивного стану головних героїв, досліджуючи поведінку героїв у повоевній іспанській прозі.

Виклад основного матеріалу. Світ сприймається людиною через багатство форм сприйняття, які, в свою чергу, забезпечуються здатністю розрізняти різні якісні характеристики предметів навколишнього світу. Серед основних ознак предметів сприйнятих людиною значне місце займають колірні. Представників різних наукових областей завжди цікавилися природою кольору, його властивостями, естетичним впливом і т.д. Поняття кольору є одним з центральних у відношенні людини і реальності.

Становлення колірно-знакової системи завжди протікало нерозривно з основними течіями в писемній та художній культурі. Таким чином, надзвичайно велика роль кольору в житті кожної людини і соціуму в цілому. У побуті і професійній діяльності людини кольори та їх поєднання інтенсивно використовуються як символи, які замінюють цілі поняття, і утворюють умовні системи. Не менше значення колір набуває в традиційних культурах. Залежно від історичного походження, географічного положення визначається колірне оточення, яке формує колірні уявлення людей.

Проблемам колірного сприйняття, колірної номінації приділяється одне з головних місць, де традиційно виділяють сім кольорів спектра. Відомі й інші підходи в дослідженні кольору. Так, Т.Янг розділив колірний спектр на три основні кольори: червоний, жовтий і синій. Г. Л. Гельмгольц включив в спектр чотири кольори: червоний, зелений, синій, фіолетовий, зауваживши, що дуже суворих меж у виділенні кольору взагалі не існує.

В основі психолінгвістичних досліджень мова розглядається як феномен психічної діяльності людини. Відповідно відносини між словами-кольоропозначень і їх смислами відображаються у свідомості носіїв мови [2, с. 87]. Центральними питаннями завжди залишаються: як, яким чином феномен кольору відбивається в мові, як структурований світ мови, що сформувався за допомогою кольорозначень, яким чином це відбивається на рівні різних психічних процесів, пов'язаних з впізнавання кольору, запам'ятовуванням слів, асоціювання і т.д.?

Дані, отримані А.П. Василевичем в процесі дослідження лексики в психолінгвістичному експерименті на матеріалі кольорозначень, привели дослідника до висновку, що категорія кольорозначень має універсальні риси, властиві мові як продукту психічної діяльності, так і те що мови виявляють різну ступінь наближення до універсальної категорії. Виявлені відмінності обумовлені насамперед культурно-історичними, а не лінгвістичними факторами.

Дослідник Р.В. Алімпієва приходиться до висновку, що семантична значимість у різних лексемах, в тому числі й кольорозначення, має різну ступінь прояву. Більшою мірою цією властивістю володіють лексеми, що займають центральне, ключове положення. Спостерігається тісний взаємозв'язок

проблеми семантичної значущості з проблемами лексичної синонімії. При семантичному аналізі структури лексико-семантична група колірних прикметників червоного тону та близьких до неї лексико-семантичних груп у конкретних мовних контекстах кожен з членів групи по відношенню до будь-якого іншого її члену може виступити в якості його мовленнєвого синоніма.

Аналізу відносин між компонентами були присвячені дослідження Р.М. Фрумкіної. На основі проведених експериментів була зроблена спроба представити загальну картину смислових відносин між словами-кольорозначень.

На наш погляд, кольорозначення здатні виконувати функцію мови культури, виражаються в здатності мови відображати культурно-національну ментальність його носіїв, культурно-ціннісні орієнтири, а також їх зміну в ту чи іншу історичну епоху [4, с. 120].

Сучасна наука представляє проблему відображення об'єктивного світу людиною та її взаємодії з ним у вигляді співвідношення двох світів: концептуальної картини світу і мовної картини світу.

Картина світу в роботах вчених визначається як «система інтуїтивних уявлень про реальність», цілісний глобальний образ світу», сукупність предметного змісту, яким володіє людина».

Сприйняття кольору властиве всім людям, але вираження цієї здатності не є концептуальним. Але, на нашу думку, кольоропозначення має концептуальний характер. Ми не лише бачимо навколишній світ, а й виокремлюємо в ньому чіткі кольори, що мають вербальну репрезентацію у вигляді кольоративів.

Серед лінгвістів немає єдиної точки зору щодо того, які саме лексичні одиниці відносити до групи кольороназв. Так, О.І. Кулько виділяє дві семантичні групи: власне кольоративи (*червоний, кораловий, блакитний* та ін.) та додаткові характеристики кольору (*світлий, темний, густий, тьмянний* та ін.) у групі власне кольоративів автор виділяє первинні (значення кольору є основним, прямим: *синій, жовтий*) та вторинні кольоративи (значення кольору є переносним: *вишневий, кораловий*) [3, с. 224].

Щодо класифікації кольоропозначень в іспанській повенній прозі можна розділити на дві групи: *los términos de color básico: blanco, negro, gris, rojo, azul, amarillo, naranja, marrón, verde, violeta, rosa; los términos de color no básico*, які за теорією Берліна-Кея не увійшли до 11 colores colores básicos: *carmesí, escarlata, rubio, caqui, celeste, de oro (dorado), plateado* [8, с. 15].

Семантика кольорів може варіювати. Вона характеризується різноманітними зсувами, що зумовлені як мовними, так і екстралінгвістичними чинниками. Окрім того вона підлягає різним трансформаціям – метонімічну і метафоричному переосмисленню, впливові різних асоціативних зв'язків. Завдяки цьому відбувається збагачення змістової структури лексичних компонентів на позначення кольору за допомогою конотативних значень. Серед основних шляхів набуття нового змісту у термінів кольороназв на позначення депресивного стану є його генерування за принципом символічного ланцюжка, в основі якого лежить порівняння за аналогією, набуття змісту ззовні, джерелом чого виступає позамова дійсність й індивідуально-авторські вживання кольоропозначень.

Семантична класифікація кольоронімів ґрунтується на принципі тлумачення значення кольору, запропонованого Р.М. Фрумкіною. На думку дослідниці, вербальна репрезентація кольору заснована на його візуально-асоціативному сприйнятті. Тому релевантним видається тлумачення кольору на основі метафоричного перенесення колірної характеристики об'єкта екстралінгвістичної дійсності, що відповідає йому на основі певної конвенції представників певної лінгвокультури. За цим принципом

виокремлюємо два типи логічних зв'язків між кольором та об'єктом позалінгвістичної дійсності, через який здійснюється вторинна номінація кольорів на позначення депресивного стану героїв: 1) експліцитний та 2) імпліцитний. Експліцитний (виражений) логічний зв'язок передбачає об'єктивну візуальну відповідність об'єкта, що виконує функцію метафори, і кольору. У випадку, якщо зв'язок є імпліцитним, метафорична транспозиція відбувається на основі суб'єктивних асоціацій [5, с. 47].

Кольоративи при описі депресивного стану героїв, що виникли шляхом переосмислення колірних ознак рослин. Серед них виділяємо наступні підкласи: а) кольороназви, що включають назви плодів (овочі, фрукти та ягоди), наприклад: *almendra, agridulce, zanahoria, cereza, arándano* тощо; б) кольороназви, що утворені від назв квітів та трав, серед них: *azucena, primula, rosa, tagetes, jazmín, narciso, diente de león (amargón)*, та ін.; в) кольороназви, утворені від номінації порід дерев, до них належать такі лексичні одиниці: *cedro, canela, castaño, ébano, caoba* тощо.

Кольороназви, що ґрунтуються на метафоричній транспозиції колірних характеристик представників фауни. У цьому класі виділяємо наступні підкласи колірної номінації: а) кольороназви, що утворені від назв ссавців: *castor, buey; los ojos saltones de buey* [7, 26] б) кольороназви, що включають назви мастей тварин: *grizzle*, в) кольороназви, що утворені від назв птахів: *pájaro azul, canario, paloma, gaviota, ganso*, г) кольороназви, що утворені від назв риб та інших представників водної фауни: *tiburón*.

Наступна група кольоративів на позначення депресивного стану героїв – це лексика, утворена від назв тканин: *calicó, caqui, vaqueros, seda*. Колірні лексеми, які охоплюють барви, пов'язані з продуктами харчування об'єднують наступні підкласи: а) їжа: *caramelo, chocolate, crema, mostaza*; б) напої: *cacao, café, leche, vinoso*. Також вирізняють групу кольоронімів, що охоплюють макрооб'єкти природи: *celestial, cerúleo, humo, nieve, frío*.

Розглянемо приклад: депресія проявляється в пригніченому, подавленому стані людини та супроводжується фізичним і духовним безсиллям. Кольороназва «червоний» використовується не тільки як колір пристасті та любові, але й вживається у випадках опису депресивного стану:

La señorita Elvira chupa del cigarro y ladea un poco la cabeza. Tiene las mejillas ajadas y los párpados rojos, como de tenerlos delicados. [7, p. 17]

Son soles tiene debilidad en la vista, tiene los párpados rojos; parece siempre que acaba de estar llorando. [7, p. 91]

Таким чином, кольороназва «червоний» є ознакою «депресії», де *rojos* має вторинне значення подавленості, стомленості, встановлюючи «-» оцінний зміст, як результат переживань та порушення сну.

Отже, семантичні особливості термінів-кольороназв на позначення депресивного стану героїв різняться через їхню функціональну специфіку й механізми утворення. Терміни-кольороніми використовують для номінації кольорів і відтінків. Тому вони засновуються на вторинній номінації, метафоричному переосмисленні ознак об'єктів навколишньої дійсності.

В іспанській мові кольороназви, що описують депресивність можуть належати до різних частин мови: прикметники (*negro, azul*), іменники (*negrura, celeste*) та дієслова (*azulear, negrecer*) [1, с. 7].

Висновки і пропозиції. Отже, аналізуючи кольороназви у художньому тексті, можна відмітити, що вони слугують надзвичайно багатогранним і змістовим образним засобом. Депресивне сприйняття світу в прозі, окреслене кольоровою гамою, поглиблює значення душевного стану та переживань, що в свою чергу надає переконливості й різноманітності сприйняття [8, с. 124]. Кольороназви виступають маркерами, що стилістично сприяють

розкриттю і пізнанню внутрішнього світу героїв, багаті емоційні переживання.

Робота має перспективи подальшого наукового розвитку. Перспективи вбачаємо в засто-

суванні запропонованого аналізу на базі художньої прози (роману). Дотепер аналіз текстів на позначення депресивного стану не був запропонований.

Список літератури:

1. Бабій І.М. Семантика, структура та стилістичні функції назв кольорів у сучасній українській мові (на матеріалі малої прози В. Стефаніка, М. Коцюбинського, М. Хвильового): Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.02 / НАН України, Ін-т укр. мови. – К., 1997. – 21 с.
2. Василевич А.П. Исследования лексики в психолингвистическом аспекте: на материале цветообозначений в языках разных систем / Отв. ред. В.Н.Телия. – М.: Наука, 1987. – 243 с. 87
3. Кулько 2004: Кулько О.И. Колоративы и обозначения цвета в рекламе // Русская и сопоставительная филология: состояние и перспективы: Международная научная конференция, посвященная 200-летию Казанского университета (Казань, 4-6 октября 2004 г.): Труды и материалы / Под общ. ред. Галиуллиной К.Р. – Казань: Изд-во Казан. ун-та, 2004. – С. 224-225.
4. Маслово В.А. Введение в когнитивную лингвистику. – М.: Флинта, 2004. – 234 с., с. 120.
5. Фрумкина Р.М. Цвет, смысл, сходство: Аспекты психолингвистического анализа / Р.М. Фрумкина. – М.: Наука, 1984. – 175 с., с. 47.
6. Чабаненко В.А. – Запоріжжя: ЗДУ, 1993. – Ч 1. – 216 с., с. 124.
7. Cela S. J. La colmena. – Madrid: Edición de Jorge Urrita 1951, Edición Cátedrales S.A. 1955., Cátedra Letras Hispánicas. – 1980. – 335 p.
8. Wyler S. Colour and language: colour terms in English. – Tubingen: Narr, 1992. – 364 p.

Боса В.П.

Киевский университет туризма, экономики и права

РОЛЬ КОЛОРАТИВОВ В РЕПРЕЗЕНТАЦИИ ДЕПРЕССИВНОГО СОСТОЯНИЯ ГЕРОЕВ (НА МАТЕРИАЛЕ ИСПАНСКОЙ ПОСЛЕВОЕННОЙ ПРОЗЫ)

Аннотация

Художественный язык иллюстрирует многочисленное использование лексем для обозначения цвета. Цвета в испанской послевоенной прозе выполняют не только номинативную функцию, но и стилистическую, поскольку наполняют их новой семантикой, создают эмоционально-экспрессивный эффект, помогают глубже раскрыть авторский замысел и внутреннее состояние героев.

Ключевые слова: цвет, цветоназвание, семантическое наполнение, концептуальная картина мира, языковая картина мира.

Bosa V.P.

Kyiv University of Tourism, Economics and Law

RULE OF COLOUR IN THE REPRESENTATION OF DEPRESSION OF CHARACTERS (BASED ON THE SPANISH POSTWAR PROSE)

Summary

Artistic language illustrates numerous uses of lexemes in the representation of colour. The colour's names in the Spanish post-war prose perform not only nominative function, but also stylistic because they fill them with new semantics, create an emotionally-expressive effect and help uncover deeper author's intent and the inner state of the characters.

Keywords: colour, colour-name, semantic content, conceptual picture of the world, language picture of the world.

УДК 811.111'37'373

СРЕДСТВА ВЕРБАЛИЗАЦИИ КАЧЕСТВА ГОЛОСА В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Демчук А.И.

Южноукраинский национальный педагогический университет имени К.Д. Ушинского

В статье анализируются англоязычные средства вербализации качества голоса как одной из просодических характеристик речевого голоса. Описывается семантическая структура лексических единиц, номинирующих различные качества голоса. Изучаются особенности частеречной дистрибуции.

Ключевые слова: качество голоса, вербализация, речевой голос, семантическая структура, частеречная дистрибуция.

Статья посвящена анализу средств вербализации качества голоса как одной из просодических характеристик речевого голоса. Речевой голос определяется как совокупность просодических

характеристик (далее ПХ), которые отражают индивидуальные голосовые особенности говорящего и выступают в качестве манифестантов его эмоционального состояния [3, с. 97].